

RECENZJE—CRITIQUES

JEAN-PIERRE LOZATO-GIOTART, *GÉOGRAPHIE DU TOURISME*
(Masson, Collection Géographie, Paris, New York, Barcelone, Milan,
Mexico, Sao Paulo 1987, ss. 192)

Znane wydawnictwo „Masson” opublikowało w 1987 r. w serii „Collection Géographie” pracę geografa francuskiego, wykładowcy Uniwersytetu Paryż IV oraz Instytutu Katolickiego w Paryżu Jean-Pierre Lozato-Giotart — geografia turystyki. Jest to druga edycja tej książki. Pierwsza ukazała się w 1985 r.¹ Jak pisze autor we wstępie, wydanie to usprawiedliwiają rozległość i bogactwo zagadnień wchodzących w skład geografii turystyki. Sądzić jednak należy, że nie tylko ta przyczyna zadecydowała, że w przeciągu tak krótkiego czasu ukazało się wznowienie tej książki. Wydawnictwo „Masson” z pewnością nie zdecydowałoby się na publikację, gdyby pierwsze wydanie zalegało na półkach księgarń.

Drugie wydanie w porównaniu do pierwszego zawiera niewiele zmian. Koncepcja generalna pracy pozostała ta sama. Nie uległy też zmianie tytuły rozdziałów i podrozdziałów. Praca jest natomiast bogatsza w ilustracje, pojawiły się nowe rysunki, a niektóre zmieniono na bardziej czytelne. Nieco szersza jest analiza polityki turystycznej. Te nowe elementy przyczyniają się do szerszych porównań zjawisk turystycznych na świecie. Nowum stanowi także aneks statystyczny, składający się z 10 tabel. Są to głównie dane — podobnie jak w całej pracy — za lata 1982—1983. Ponadto autor zamieścił spis pozycji bibliograficznych wykorzystywanych w pracy. Wyraźnie brakowało go w pierwszym wydaniu.

Geografia turystyki — jako młoda dyscyplina — w przeciwieństwie do innych gałęzi — nie ma w skali światowej tak wielu opracowań

¹ Jean-Pierre Lozato-Giotart, 1985, *Géographie du tourisme*, Masson, Collection Géographie, Paris, New York, Barcelone, Milan, Mexico, Sao Paulo, ss. 175.

podręcznikowych. Francja, jako jeden z nielicznych krajów o długich tradycjach badawczych, doczekała się pierwszego podręcznika z geografii turystyki.

We współczesnych czasach turystyka jest ważnym, składowym elementem działalności ludzkiej. Świadczą o tym m. in. liczby osób uczestniczących w wyjazdach turystycznych a także wydatkowane przez nich pieniądze. W 1983 r. — jak podaje autor we wstępie — ponad 300 milionów osób wyjechało w celach turystycznych poza granice swoich krajów wydając ponad 35 miliardów dolarów. Łączne światowe wydatki na cele turystyczne (krajowe i międzynarodowe) oceniane były w tym czasie na ponad 500 miliardów dolarów.

Od zakończenia II wojny światowej turystyka stała się masowa, a związane z nią zjawiska interesują nie tylko socjologów czy ekonomistów, lecz także geografów z racji ich bezpośrednich powiązań z przestrzenią. Znajduje to wyraz w podtytule prezentowanej książki — *Od przestrzeni spostrzeganej do przestrzeni konsumowanej* — uwypuklając znaczenie przestrzeni w całości kształcie zjawisk turystycznych. J. P. Lozato-Giotart stanął przed niełatwym zadaniem uogólnienia różnorodnych zagadnień oraz problemów geografii turystyki w skali światowej. Jako geograf wybrał rozwiązanie przestrzenne. Główny bowiem punkt ciężkości w pracy położony jest na elementach geograficznych rozwoju turystyki w przestrzeni. Odpowiedź na pytania dotyczące natury nowoczesnego turystyki — wg autora — znaleźć można przede wszystkim w jego związkach ze środowiskiem geograficznym — typem przestrzeni i „ognisk” turystycznych (emitujących i przyjmujących turystów).

Prezentowana praca składa się z trzech zasadniczych, proporcjonalnych pod względem objętości części, podzielonych na rozdziały, podrozdziały, punkty i podpunkty. Cały układ opracowania jest bardzo czytelny. Autor wychodzi od analizy ruchu turystycznego jako przyczyny kształtowania się określonych przestrzeni turystycznych, określa następnie ich typy i formy oraz omawia problemy a także stosowaną względem nich politykę.

Część I nosi tytuł *Potoki i ogniska turystyczne (Flux et foyers touristiques)*. Ideą przewodnią jest tu pogląd autora, iż najważniejszym czynnikiem decydującym o formach współczesnego turystyki jest przestrzeń. Bowiem czynniki geograficzne, pojedynczo bądź w kombinacji, odgrywają determinującą rolę w kształtowaniu frekwencji turystycznej oraz w sposobie użytkowania przestrzeni. Ta część pracy składa się z trzech rozdziałów. Rozdział 1 — *Różnorodność i kontrasty geograficzne potoków ruchu turystycznego* — poświęcony jest wydzielonym przez autora potokom głównym (co najmniej 5 mln

turystów), do których zaliczone zostały wielkie potoki europejskie kierujące się ku Europie południowej i w Alpy oraz północnoamerykańskie. Mniejsze znaczenie (do 5 mln turystów) posiadają pozostałe, w kierunku basenu śródziemnomorskiego, azjatyckie, afrykańskie, południowoamerykańskie oraz północnoeuropejskie. W rozdziale tym czytelnik znajduje wiele interesujących danych statystycznych.

W rozdziale 2 — *Rozkład geograficzny podstawowych ognisk turystycznych* — J. P. Lozato-Giotart wyróżnia ogniska tradycyjne zwłaszcza Europy zachodniej, wschodniej, północnoamerykańskie i krajów tzw. trzeciego świata, jak również współcześnie kształtujące się.

Rozdział 3 poświęcony jest znaczeniu czynników geograficznych w lokalizacjach turystycznych. Według autora warunki naturalne odgrywają determinującą rolę w atrakcji turystycznej terenu, natomiast czynniki antropogeniczne i techniczne — rolę dość zasadniczą. O różnych typach lokalizacji turystycznej decydują same, bądź w kombinacji, warunki naturalne, dziedzictwo kulturalne i historyczne, potencjał techniczny i środowisko ekonomiczne. W rozdziale tym zamieszczonych jest wiele interesujących schematów, wykresów i map.

Część II pracy nasi tytuł *Typy i formy przestrzeni turystycznych* (*Types et formes d'espaces touristiques*). Autor, wychodząc z założenia, iż każda przestrzeń „a priori” jest nosicielem działalności turystycznych, dokonał typologii przestrzeni, stosując kryteria intensywności i potoków ruchu turystycznego oraz form i typów zagospodarowania turystycznego. Kombinacja tych dwóch dużych kategorii czynników geograficznych pozwoliła na wydzielenie typów przestrzeni turystycznych wielowartościowych („polyvalents”) lub specjalistycznych („spécialisés”), bardziej lub mniej otwartych, półzintegrowanych lub zintegrowanych. Rozkład geograficzny turystyki w przestrzeni — jak zaznacza autor — jest bardziej lub mniej wielojadrowy („polynucléaire”) lub mniej czy bardziej wielobiegunowy („multipolaire”). Ta część pracy składa się z dwóch rozdziałów, w których omówiono kolejno: przestrzenie turystyczne wielowartościowe otwarte oraz przestrzenie turystyczne specjalistyczne o różnym stopniu otwarcia a także typy przestrzeni regionalnych. W tej części opracowania, mającej charakter eseju typologicznego, autor wyraźnie podkreśla rolę czynników geograficznych w użytkowaniu oraz w organizacji przestrzeni i regionów turystycznych. Zamieszczonych kilka podstawowych modeli obrazuje typy i struktury przestrzeni turystycznych od specjalistycznych i w niewielkim stopniu zróżnicowanych do przestrzeni wielowartościowych i zróżnicowanych.

Część III — *Problemy i polityka dotycząca przestrzeni turystycznych (Problemes et politiques des espaces touristiques)* dotyczy głównie problemów przestrzennych powstałych w wyniku działalności turystycznych. Treść tej części pracy podzielona jest na dwa rozdziały. Pierwszy zatytułowany *Typy problemów* poświęcono ochronie dziedzictwa stworzonego przez człowieka. Stosunkowo dużo miejsca w tym rozdziale autor przeznaczył na konsekwencje ekonomiczne i społeczne, dokumentując je interesującymi zestawieniami statystycznymi i mapkami. Drugi z rozdziałów dotyczy polityki przestrzennej. Przedstawiono w nim politykę konserwatorską w zakresie ochrony zabytków historycznych i artystycznych, środowiska naturalnego oraz środowiska antropogenicznego, a także różne rodzaje polityki stosowanej odnośnie do rozwoju i zagospodarowania turystycznego (tradycyjne oraz systematyczne i planowane). Dokumentują je ciekawe mapy i schematy.

Lektura książki J. P. Lozato-Giotart nasuwa kilka refleksji. Praca jest przybliżeniem problematyki przestrzennej turystyki, mogącym służyć jako baza do przemyśleń zjawisk turystycznych. Jest mocno osadzona w realiach geograficznych. Autor udowodnił, iż czynniki geograficzne odgrywają podstawową, jeżeli nie najważniejszą, rolę na poziomie zarówno zasobów atrakcyjności turystycznej, jak i lokalizacji „ognisk” turystycznych (przyjmujących i wysyłających turystów), a także typów przestrzeni i regionów turystycznych oraz polityki zagospodarowania przestrzennego.

Omawiane problemy J. P. Lozato-Giotart popiera licznymi przykładami z krajów różniących się położeniem geograficznym, poziomem rozwoju ekonomicznego i ustrojem społeczno-politycznym. Różnorodność przykładów daje możliwość uchwycenia różnych scenariuszy rozwoju turystyki, wnikliwość analiz wzajemnych związków między turystyką a środowiskiem, poparte licznymi interesującymi przykładami powoduje, iż książka jest cennym materiałem dokumentującym przebieg rozwoju turystyki. Stanowi jednocześnie źródło inspiracji do dalszych badań i analiz tego interdyscyplinarnego zjawiska, jakim jest turystyka.

Dr Elżbieta Dziegieć
Zakład Geografii Miast i Turystyki
Instytutu Geografii Ekonomicznej
i Organizacji Przestrzeni UE
al. Kościuszki 21
90-418 Łódź

Wpłynęło:
23 lipca 1987 r.